

Наталка Полтавка (стисло)

Іван Котляревський

I дія

З хати виходить дівчина Наталка з відрами і, підійшовши до річки, співає пісню "Віють вітри, віють буйні", яку закінчує словами: "Петре! Вернися до мого серця!"

До неї підходить возний Тетерваковський і починає залицятися, освідчуючись їй канцелярською мовою. Наталка йому відмовляє, говорячи, що він пан, а вона сирота, він багатий, а вона бідна, він возний, а вона простого роду, — отже, йому не пара. І хай не жартує, адже все її багатство — добре ім'я, яке може постраждати через його розмови.

Тут з'являється виборний Макогоненко, співаючи пісню-нісенітницю "Дід рудий, баба руда". Наталка йде додому, а возний скаржить на погані часи, бо стали переслідувати хабарників і крутіїв у земстві й судах. Виборний на це відповідає: "Зате нам, простому народові, добре, коли старшина... не допуска письменним п'явкам кров з нас смоктати..." Возний просить виборного посприяти у його "сердечному ділі" — умовити Наталку вийти за нього заміж. Макогоненко розповідає історію Наталки, що вона відмовляє всім женихам, бо любить Петра, годованця її батьків, який пішов кудись ще чотири роки тому. Жили вони в Полтаві. Старий Терпило — Наталчин батько — став пити, вигнав Петра, розтринькав багатство й помер, залишивши дружину та доньку в бідності.

Терпилисі довелося перейти жити в село. А Наталка все сподівається повернення коханого. Дівка вона добра, роботяща, себе й матір римує своєю працею.

У цей час Наталка сидить сумна в хаті і шие. Мати докоряє їй, що вона відмовляє всім женихам. І Наталка задля спокою матері обіцяє, що вийде за першого, хто посватається, сподіваючись, що найближчим часом після її відмов цього не станеться.

Аж тут приходить Макогоненко і починає вмовляти Наталку вийти за возного. Матері дуже подобається такий багатий і письменний жених. Вони вдвох натиснули на Наталку, картаючи її, що не жаліє матері, не хоче забезпечити тій спокійну старість. Дівчина обіцяє все стерпіти заради спокою й благополуччя неньки.

II дія

Сільською вулицею йде парубок Микола. Він сирота, без талану, без притулку. Тому вирішує йти до чорноморців, яких любить за їхні козацькі звички. У цей час з'являється Петро, наспівуючи пісню "Сонце низенько, вечір близенько". Він після мандрів повертається в Полтаву. Парубки розговорилися й одразу заприятелювали, бо обоє сироти.

Неподалік від них із хати Терпилихи виходять возний із шовковою хусткою на руці й виборний з рушником через плече — щойно відбулося сватання найкращої дівчини у селі — Наталки.

Петро, почувши це ім'я, починає розпитувати, що за дівчина та звідки, і дізнається,

що це і є його кохана. Він у розпачі. Микола, побачивши його стан, здогадується, що перед ним Наталчин коханий Петро. І береться допомогти йому. Викликає з хати Наталку. Дівчина сумує і говорить, що краще у Ворсклу кинутись, ніж вийти заміж за нелюба. Побачивши Петра, вона говорить, що поданий возному рушник нічого не значить, — вони з коханим все одно будуть разом.

На вулиці з'являються возний, виборний і Наталчина мати. Терпилиха лякається, побачивши Петра, і просить його піти геть, щоб не завадити одруженню. Возний теж проганяє, погрожує матері в'язницею за зламане слово. Петро, побачивши таке, вмовляє Наталку скоритися, бажає їй щастя й хоче віддати гроші, які заробив, щоб чоловік потім не дорікав їй бідністю. Возний, побачивши щиру любов дівчини й парубка, вирішує хоч раз у житті зробити добру справу — він відступається від нареченої і просить Терпилиху благословити дітей. Усі в захваті, а Микола проголошує: "От також то наші полтавці! Коли діло піде, щоб добро зробити, то один перед другим хватаються". Наталка співає свою й Петрову улюблену пісню "Ой я дівчина Полтавка".

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Ставши директором Полтавського театру, І. Котляревський відчув бідність українського репертуару. Тому написав п'єсу, в якій представники простого народу виходять на сцену як герої, гідні по ваги й наслідування. Наталка, бідна проста дівчина, йде на самопожертву заради спокою матері — погоджується вийти заміж за нелюбого багатого чоловіка. Коли ж з'являється її коханий Петро, вона сміливо бореться за своє щастя, відмовляє возному, незважаючи на його погрози. Той чи не вперше в житті виявляє благородство і сприяє поєднанню молодих. "Наталка Полтавка" — це перша соціально-побутова драма з селянського життя в усій європейській літературі; написана вона з використанням елементів гумору та сатири й до цього часу з успіхом іде в театрах.